

Павло Юрійович ЛАВРИК

студент, Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9666-8237>
e-mail: pavel.lav2017@gmail.com

Вікторія Сергіївна ТКАЧОВА

студент, Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3283-8126>
e-mail: victoriatkacheva2003@gmail.com

ВИЗНАННЯ ЗАКОНУ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМ ЧЕРЕЗ НАЯВНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОГАЛИНИ: ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

У статті звернуто увагу на зміни, які відбулися завдяки другій конституційній реформі в Україні. Зміни торкнулися порядку організації та діяльності Конституційного Суду України, процедури розгляду Судом справ, виконання рішень, а також повноважень Суду. Звернено увагу на актуальне питання, чи може Суд визнавати своїм рішенням неконституційною норму через наявність у ній прогалини, внаслідок якої порушуються права та свободи людини, адже, як відомо, права можуть порушуватися не тільки внаслідок діяльності, але й бездіяльності. Проаналізовано основні рішення Конституційного Суду України, в яких розглядається це питання. Зазначено, що позиції Суду є застарілими, внаслідок чого порушуються права та свободи людини. Практика свідчить, що в Західних країнах меншістю є конституційні суди, які не переглядають законодавчі прогалини на предмет конституційності. У статті зазначено, що перевірка прогалин на конституційність може бути впроваджена у практику Конституційного Суду найближчим часом. У висновку наголошено, що визнанням прогалин неконституційними Суд фактично змушує парламент зрушитися з мертвої точки і вчинити певні дії з врегулювання прогалин в законодавстві, покращуючи такими діями якість української законодавчої бази.

Ключові слова: Конституційний Суд України, закон, прогалина, Конституційний контроль, забезпечення прав людини

ВСТУП

Конституційний контроль є одним з важливих складників демократичної влади. Із прийняттям Закону України від 02 червня 2016 р. № 1401–VIII, почалася друга конституційна реформа в Україні, завдяки якій вдалося внести певні зміни у законодавство для забезпечення насамперед незалежності та ефективності судової влади в Україні. Зміни торкнулися порядку організації та діяльності Конституційного Суду України, запровадження механізму конституційної скарги, також законом визначено нові підстави й порядок звернення до Конституційного Суду, процедуру розгляду Судом справ і виконання його рішень, а також збільшено повноваження Суду.

Й у світлі сьогодення актуальності набуває питання, а чи може Суд визнавати своїм рішенням неконституційною норму через наявність у ній прогалини, внаслідок якої порушуються права та свободи людини. Адже, як відомо, права можуть порушуватися не тільки внаслідок діяльності, але й бездіяльності.

В Україні певні аспекти цього питання досліджувались такими провідними вченими, як: Ю. Барабаш, С. Головатий, А. Єзеров, М. Козюбра, В. Колісник, В. Лемак, Л. Летнянчин, М. Мельник, В. Нестерович, Н. Оніщенко, О. Первомайський, О. Петришин, Т. Подорожня, П. Рабінович, С. Рабінович, В. Речицький, С. Різник.

МЕТА статті – виявлення особливостей та проблем визнання своїм рішенням неконституційною норму через наявність у ній прогалини. Адже практика свідчить, що багато питань залишається не врегульованими законодавством, тому доцільним є дослідження питання, як Суд своїм рішенням може вплинути на розв'язання

проблеми.

МЕТОДИ

Методологічною та інформаційною основою дослідження є праці провідних вчених та матеріали періодичних видань. У статті використовувалися методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вперше питання з офіційного тлумачення та інтерпретації законів України стало реальним і закріпилося саме в Декларації про державний суверенітет. Саме в цьому документі, прийнятому 16 липня 1990 р., закріплений принцип поділу влади на виконавчу, законодавчу та судову. І, вже виходячи з положень Декларації, розроблений Закон УРСР «Про зміни й доповнення Конституції (Основного Закону) УРСР», в якому передбачалося створення Конституційного Суду України. Але, на жаль, у перші роки існування самостійної України реалізувати це положення не спромоглися.

Прийнята у 1996 р. Конституція України у п. 2 ст. 150 закріпила повноваження Конституційного Суду України (КСУ) з тлумачення Основного закону України. Й остаточно КСУ утвердився як єдиний орган, що здійснює офіційне тлумачення законів, після рішення КСУ у справі за конституційним поданням Президента України стосовно відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України «Про тлумачення статті 98 Конституції України». Саме у цьому рішенні КСУ зафіксував і затвердив перехід повноважень з тлумачення Конституції України до незалежного органу конституційної юрисдикції [1].

За роки незалежності нашої країни відбулося дві конституційно-судові реформи. Остання була ухвалена парламентом 2 червня 2016 р. і є другою систем-

ною конституційною реформою після конституційної політичної реформи 2004 р. Остання реформа зосередила свою увагу на формуванні європейської моделі конституційної юрисдикції. Реалізуючи ці зміни, Верховна Рада ухвалила нову редакцію Закону України «Про Конституційний Суд України», внаслідок чого внесено багато новел у діяльність органу [17]. Зокрема, у новому Законі закріплено автономність Конституційного Суду України від системи судів, що здійснюють правосуддя, посилено незалежність Конституційного Суду від вищих органів державної влади та запроваджується конституційна скарга як підстава конституційного провадження.

Завдяки внесенню змін до Конституції України стосовно правосуддя, 2016 р. вирішено питання з визначення місця Конституційного Суду України у системі органів державної влади загалом та у системі забезпечення конституційності нормативних актів зокрема. Так, у редакції Конституції України 2014 р. де-юре закріплювався за КСУ статус єдиного органу конституційної юрисдикції, однак де-факто суди загальної юрисдикції здійснювали перевірку на відповідність Конституції України певних правових актів. Сьогодні КСУ не може визнаватись єдиним органом, що здійснює конституційний контроль. Свідченням цього є, наприклад, ч. 4 ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства, де закріплено, що у разі, коли суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії [18]. Аналогічні норми можна знайти також у Кримінальному процесуальному кодексі України. Тому логічним є те, що в новій редакції Конституції України не зазначений статус КСУ як єдиного органу конституційної юрисдикції. Також можна зауважити, що у ст. 150 Конституції України у редакції станом на 2014 р. наголошувалось на остаточності та обов'язковості рішень КСУ. А після внесення змін вони містяться у ст. 151² Конституції України.

Слід зазначити, що Венеціанська комісія зазвичай рекомендує державам заснування конституційного суду як незалежного органу. Як зазначає комісія, це є гарантією того, що будь-яка діяльність парламенту та влади загалом відповідатиме Конституції. У Висновку Венеціанська комісія відмічає, що «проект Закону, що імплементує зміни до Конституції, є значним кроком уперед у впровадженні європейських стандартів у конституційній юстиції» [20]. Попри те, що Венеціанська комісія підтримала Закон України «Про Конституційний Суд України», у висновку комісії міститься перелік з понад 70 пунктів, більшість з яких схожі на зауваження. Проте відсутність україномовного перекладу висновку створює маніпуляції навколо цього Закону.

Також попри те, що Конституційний Суд є незалежним органом, тиск на нього відбувається з певною періодичністю. Окрім погроз ліквідацією, трапляються й м'якші форми тиску на Суд. Так, у квітні 2020 р. до Верховної Ради України внесено законопроект, яким передбачено перенесення місцезнаходження КСУ з Києва до Харкова.

Конституційний Суд у нашій країні, здійснюючи інтерпретаційну діяльність, гарантує верховенство

Конституції України, забезпечує дієвість її положень. Адже саме у процесі тлумачення відбувається з'ясування та роз'яснення їх змісту, розкривається «дух» Конституції України. Як зазначав ЄСПЛ, будь-який закон має тлумачитися у світлі умов сьогодення, тобто у процесі тлумачення відповідно до часу може змінюватися дух закону, що тлумачиться, чи окремі його положення.

Повноваження КСУ закріплені у ст. 150 Конституції України, у ст.ст. 7-9 Закону України «Про Конституційний Суд України». Згідно з даними положеннями КСУ вирішує питання про конституційність законів та постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, рішень та постанов Верховної Ради Автономної Республіки Крим за відповідними поданнями та зверненнями.

В Україні все частіше постає питання, що стосується можливості визнання неконституційною норми у випадку, якщо вона має певні упушення. Адже з внесеними змінами до Конституції у 2016 р. запроваджено такий новий механізм, як конституційна скарга. Її актуальності набуває питання з того, чи може бути предметом конституційної скарги прогалина у законодавстві, адже конституційні права і свободи можуть зазнавати порушень не тільки внаслідок дій, а й бездіяльності. Погляди на дану проблему в науковців різні. Так, наприклад, один із відомих вчених в Україні О. Водяніков стверджує, що повноваження органів конституційної юрисдикції здійснювати конституційний контроль і визнавати законодавчі прогалини неконституційними не викликає сумнівів [9].

Тут доречно зазначити, що якщо національне законодавство не врегулює якийсь певний аспект, то рішення ЄСПЛ завжди визнає це порушенням. Як приклад можна навести рішення ЄСПЛ у справі «Слоєв проти України», у якому Суд зазначив: «... практика, яка виникла у зв'язку із законодавчою прогалиною і яка зумовлює тримання особи під вартою протягом необмеженого й непередбачуваного строку за обставин, коли таке тримання не передбачається ні конкретним положенням законодавства, ні будь-яким судовим рішенням, сама по собі суперечить принципу юридичної визначеності...» [12].

КСУ неодноразово відмовляв у визнанні неконституційним певного закону або окремого його положення у зв'язку з наявністю в ньому прогалин, навіть якщо вона відверто суперечила Конституції. Так, наприклад, в ухвалі Конституційного Суду України від 9 липня 1998 р. № 35, Суд зазначав: «... усунення прогалин у нормах законів... є прерогативою законодавчого органу, а не Конституційного Суду України».

У 2002 р. КСУ відмовився розглядати клопотання народних депутатів про визнання неконституційним Указу Президента, яким було збільшено податок на доходи громадян. Заявники зауважили, що дане положення повинно бути врегульоване виключно Законом України. У цьому випадку КСУ вказав на принцип поділу влад, через який він не міг «втручатися в діяльність законодавчого органу державної влади та заповнювати прогалини в законах» [2]. Підтвердженням цього є й Рішення КСУ у справі № 13/1071-98, № 1-22/98 про тлумачення Закону України «Про ви-

бори народних депутатів України» від 25 березня 1998 р., де чітко зазначено, що заповнення прогалин у законах не належить до повноважень КСУ. Вирішення цих питань відповідно до Конституції України є прерогативою органу законодавчої влади – Верховної Ради України.

Тобто можна зробити висновок, що Суд відмовлявся перевіряти на конституційність закон, аргументуючи це тим, що ці питання відносяться до юрисдикції Верховної Ради, а не Суду. Також він зазначає, що перевірка на наявність прогалин виходить за межі його компетенції, встановленої Законом України «Про Конституційний Суд України».

У заданому аспекті слід розглянути позицію науковців у західних країнах. Так, на одній із міжнародних конференцій зазначено, що основи конституційного правопорядку можуть також бути порушеними внаслідок невиконання встановлених Конституцією вимог або бездіяльності відносно врегулювання питань, які мають бути врегульовані відповідно до Конституції. У висновку Венеціанська комісія зазначає, що у 26 країнах світу конституційні суди застосовують практику розглядання справ про законодавчі прогалини [3]. Насамперед застосовують таку практику країни з розвиненими традиціями конституціоналізму, такі як Німеччина, Швейцарія та Іспанія тощо. У цих країнах логіка конституційних судів є дуже простою: якщо Конституція вимагає, щоб законодавець зазначив дану норму у законі, а законодавець не зазначив, то норму слід вважати неконституційною.

Тут слід згадати останнє рішення КСУ з довічного позбавлення волі, в якому Суд визнав неконституційною норму Кримінального кодексу України через наявність у ній прогалин [4]. Важливість цього рішення полягає в тому, що Суд відніс контроль за прогалинами у праві до своєї юрисдикції через концепцію позитивного обов'язку держави. У цьому рішенні зазначалося: «У випадку призначення судом покарання шляхом позбавлення волі винуваті особи, зокрема й засудження її до довічного позбавлення волі, постає позитивний обов'язок держави сприяти в підготовленні такої особи до її можливої реінтеграції в суспільство». Це рішення є безпрецедентним і доволі прогресивним у вітчизняному законодавстві.

Будь-які позитивні обов'язки мають однакову мету – ефективність конституційних прав і свобод. Однак можна зазначити, що це не перше рішення, в якому неконституційною визнається прогалина у законі. У рішенні у справі про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу, Суд зазначив, що держава, виконуючи свій головний обов'язок – утвердження й забезпечення прав і свобод людини, – повинна не тільки утримуватися від порушень чи непропорційних обмежень прав і свобод людини, але й вживати належних заходів для забезпечення можливості їх повної реалізації кожним, хто перебуває під її юрисдикцією [13].

Тут слід зазначити, що визнання Судом прогалини неконституційною буде мати сенс лише в тому випадку, коли воно усуне згадане порушення Конституції.

Адже в іншому разі дане рішення матиме внутрішньо суперечливий характер, або, що гірше, теж утворюватиме чергову прогалину, лише ускладнюючи ситуацію.

Перевірка прогалин стосовно відповідності вимог Конституції може бути в найближчий час впроваджена у повсякденну практику КСУ. Однак така практика потребує сміливості, зміни сьогоденної застарілої й напевно більш консервативної позиції та внесення певних змін до законодавства.

Сьогоднішня позиція Суду, незважаючи на певний прогрес в останньому рішенні, залишається застарілою. Більшість суддів дотримується того погляду, що Конституції може суперечити тільки те, що прямо закріплюється у законі й ніщо інше.

Також перевірки прогалини у законі на неконституційність заважає норма, закріплена у Законі про КСУ [6]. Адже норма вимагає від заявника зазначити конкретне положення закону, яке, на його переконання, є неконституційним.

Тут можна зазначити, що деякі вчені навіть вважають, що достатньою підставою для визнання закону неконституційним є його незрозумілість або відсутність чіткості чи якості. Тобто в цьому випадку комплексний і багаторівневий принцип юридичної визначеності зводиться до спрощеного варіанту. Логіка є дуже простою: нечіткий закон – порушення юридичної визначеності – порушення принципу верховенства права – порушення ст. 8 Конституції України. Але тут треба зауважити, що не кожний факт порушення юридичної визначеності є підставою про визнання закону неконституційним. Практика ЄСПЛ також відображає зазначений підхід. Закон, який має певні нечіткості або незрозумілість, у доктрині ЄСПЛ розглядається як такий, що не відповідає принципу правової визначеності. У цьому випадку юридичну визначеність Суд розглядає як обов'язок та завдання держави забезпечити зрозумілість закону для тих, для кого він застосовується.

ВИСНОВКИ

Отже, після внесення змін до Конституції України 2016 р. і прийняття Закону України «Про Конституційний Суд України» зроблено важливий крок до покращення ефективності та незалежності Конституційного Суду. Але, незважаючи на прогресивні зміни, багато зауважень (як Венеціанської Комісії, так і вітчизняних науковців) законодавець залишив поза увагою.

Також КСУ часто зберігає консервативний підхід у розгляді тієї чи іншої справи, що значно шкодить реалізації й захисту конституційних прав, у тих випадках, коли норма порушує конституційне право недостатнім відображенням вимог Конституції України. Певні права, які недостатньо врегульовані Верховною Радою України, могли б бути захищені КСУ. Яскравим прикладом є рішення Суду стосовно довічного позбавлення волі, коли Суд фактично змусив парламент зрушитись з мертвої точки і вчинити певні дії для врегулювання прогалини у законодавстві.

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України в справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України від 1 жовтня 1996 року «Про тлумачення статті 98 Конституції України» (справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України) від 11.07.1997 р. № 3-зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97#Text>
2. Ухвала Конституційного Суду України від 10.07.1998 р. № 36-у/1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v036u710-98#Text>
3. Special Bulletin of the European Commission for Democracy through Law on the XIVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts on Problems of Legislative Omission in Constitutional Jurisprudence (n 19). URL: <https://www.venice.coe.int/files/Bulletin/SpecBull-legislative-omission-e.pdf>
4. У справі за конституційними скаргами Крупка Дмитра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81, частини першої статті 82 Кримінального кодексу України, Костіна Володимира Володимировича, Мельниченка Олександра Степановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої ст. 82 Кримінального кодексу України та за конституційною скаргою Гогіна Віктора Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 81 Кримінального кодексу України (справа про перегляд вироку особі, караній на довічне позбавлення волі): Рішення Конституційного Суду України Другий сенат від 16.09.2021 р. № 6-р(II)/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text>
5. Конституція України: станом на 28 червня 1996 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 1996. С. 38.
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
7. Про конституційну ситуацію в Україні: Висновок Європейської Комісії за демократію через право (Венеціанська комісія) від 17.12.2010. № 599/2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a36#Text
8. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>
9. Різник С.В. Конституційність нормативних актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2021. 239 с.
10. Різник С.В. Реформа конституційного правосуддя в Україні: питання теорії та практики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. № 26. С. 66–69.
11. General Report of the XIVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts on Problems of Legislative Omission in Constitutional Jurisprudence (n 2) 5.
12. Слоєв проти України: Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 6.11.2008 р. № 17283/02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_433#Text
13. У справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу): Рішення Конституційного Суду України від 1.06.2016 р. № 2-рп/2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>
14. Шаповал В. Сутнісні характеристики конституційного контролю. Право України. 2005. № 3. С. 23–27.
15. Шевчук С. Узгодженість практики Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. 2011. № 4–5. С. 122–130.
16. Рибалко Я., Савчин М., Стрижак А. Закон України «Про Конституційний Суд України»: наук.-практ. коментар / за заг. ред. Стрижака А. А. Київ: Ін Юре, 2009. С. 328.
17. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017. № 2136-VIII. Дата оновлення: 11.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
18. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 05.08.2021. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
19. Кримінально процесуальний кодекс України: Закон України від 25.11.2021 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
20. Висновок щодо Проекту закону Про Конституційний Суд України Висновок Венеціанської комісії: Європейська Комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) від 9–10 грудня 2016 р. № 870/2016. С. 16.

References

1. Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of the President of Ukraine on compliance with the Constitution of Ukraine Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of October 1, 1996 “On interpretation of Article 98 of the Constitution of Ukraine”. № 3-зп / 1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97#Text> (in Ukrainian).
2. Ruling of the Constitutional Court of Ukraine of July 10, 1998. № 36-y / 1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v036u710-98#Text> (in Ukrainian).
3. Special Bulletin of the European Commission for Democracy through Law on the XIVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts on Problems of Legislative Omission in Constitutional Jurisprudence (n 19). URL: <https://www.venice.coe.int/files/Bulletin/SpecBull-legislative-omission-e.pdf>
4. In the case of constitutional complaints of Krupko Dmytro Volodymyrovych regarding compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with part one of Article 81, part one of Article 82 of the Criminal Code of Ukraine, Kostin Volodymyr Volodymyrovych, Melnychenko Oleksandr Stepanovych regarding compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) with part 1 of Article 82 of the Criminal Code of the Code of Ukraine and on the constitutional complaint of Gogin Viktor Ivanovych regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the first part of Article 81 of the Criminal Code of Ukraine (case on review of a sentence of a person sentenced to life imprisonment): 6-r (II) / 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-21#Text> (in Ukrainian).
5. The Constitution of Ukraine: as of June 28, 1996. P. 38 (in Ukrainian).
6. On the Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine of July 13, 2017 № 2136-VIII. URL: <https://law.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (in Ukrainian).

7. On the constitutional situation in Ukraine: Conclusion of the European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) dated 17.12.2010. № 599 / 2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a36#Text (in Ukrainian).
8. On amendments to the Constitution of Ukraine (regarding justice): Law of Ukraine of 02.06.2016 № 1401–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> (in Ukrainian).
9. Riznyk S.V. Constitutionality of normative acts: essence, methodology of estimation and system of maintenance in Ukraine: dis... PhD in legal sciences: 12.00.02. Kyiv, 2021. 239 p. (in Ukrainian).
10. Riznyk S.V. Reform of constitutional justice in Ukraine: issues of theory and practice. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. 2014. № 26. pp. 66–69 (in Ukrainian).
11. General Report of the XIVth Congress of the Conference of European Constitutional Courts on Problems of Legislative Omission in Constitutional Jurisprudence (n 2) 5.
12. Case of Yeloeiev vs. Ukraine: Judgment of the European Court of Human Rights in the case of 6.11.2008 № 17283 / 02. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_433#Text (in Ukrainian).
13. In the case of the constitutional petition of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights on the constitutionality of the provisions of the third sentence of part one of Article 13 of the Law of Ukraine «On Psychiatric Care» (case on judicial control over hospitalization of incapacitated persons in a psychiatric institution): Decision of the Constitutional Court of Ukraine of June 1, 2016, № 2-rp / 2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16> (in Ukrainian).
14. Shapoval V. Essential characteristics of constitutional control. *Law of Ukraine*. 2005. № 3. pp. 23–27 (in Ukrainian).
15. Shevchuk S. Consistency of the practice of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of Ukraine. *Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*. 2011. № 4–5. pp. 122–130 (in Ukrainian).
16. Rybalko Y., Savchyn M., Stryzhak A. Law of Ukraine “On the Constitutional Court of Ukraine”: scientific-practical comment / ed. A. Stryzhak. Kyiv, 2009. 328 p. (in Ukrainian).
17. On the Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine of 13.07.2017. № 2136–VIII. Date of update: 11.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (in Ukrainian).
18. Code of Administrative Procedure of Ukraine: Law of Ukraine of 05.08.2021. № 2747–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (in Ukrainian).
19. Code of Criminal Procedure of Ukraine: Law of Ukraine of 25.11.2021 № 4651–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (in Ukrainian).
20. Opinion on the Draft Law on the Constitutional Court of Ukraine Opinion of the Venice Commission: European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) of 9–10 December 2016 № 870 / 2016. P. 16. (in Ukrainian).

Pavlo LAVRYK

student, The Prosecutor’s Office and Criminal Justice Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9666-8237>

e-mail: pavel.lav2017@gmail.com

Viktoriiа TKACHOVA

student, The Prosecutor’s Office and Criminal Justice Institute of Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3283-8126>

e-mail: victoriatkacheva2003@gmail.com

DECLARING A LAW UNCONSTITUTIONAL THROUGH THE LEGISLATIVE GAP: THE PRACTICE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

The paper draws attention to the changes that have taken place due to the second constitutional reform in Ukraine. The changes changed the organization and activities of the Constitutional Court of Ukraine, the procedure for consideration of cases by the Court, decision-making and the powers of the Court. Attention is drawn to the topical question of whether the Court can declare its decision unconstitutional because of a gap in it, why human rights and freedoms are violated, because, as we know, the law can be violated not because of activities but also inaction. The main decisions of the Constitutional Court of Ukraine in any given issue are analyzed. It is stated that the position of the Court is outdated, as a result of which human rights and freedoms are violated. Practice shows that in Western countries, a minority are constitutional courts that do not review legislative gaps for constitutionality. The paper notes that the review of constitutional gaps may be introduced into the practice of the Constitutional Court in the near future. The conclusion emphasizes that by declaring the gaps unconstitutional, the Court is in fact forcing the parliament to break the deadlock and take certain actions to resolve the gap in the legislation, thus improving the quality of the Ukrainian legislation.

Keywords: Constitutional Court of Ukraine, law, gap, Constitutional control, ensuring human rights